

КОНЦЕПЦІЯ ВАРТІСНО-ОРІЄНТОВАНОГО УПРАВЛІННЯ ЯК ОДИН З НАЙБІЛЬШ АКТУАЛЬНИХ НАПРЯМІВ РОЗВИТКУ МЕНЕДЖМЕНТУ

The directions of formation of the concept of value-oriented management for building a more efficient system of organization of activity of the enterprise are investigated. Factors of influence on process of creation of enterprise value at capitalization of resources of intellectual nature, which are considered as the main factor of creation of competitive advantages in the market and generator of enterprise value, are revealed.

Одним із найбільш актуальних напрямів розвитку менеджменту в умовах сьогодення є впровадження вартісно-орієнтованої концепції управління, спрямованої на забезпечення максимізації вартості компаній. Розвиток даної концепції пов'язаний з частковою неможливістю системи бухгалтерського обліку, що базується на використанні нормативно визначених облікових стандартів (GAAP US, IAS/IFRS, GAAP UK та ін.), забезпечити відображення в фінансовій звітності реальної ринкової вартості компанії, що формується на ринках капіталу. Концепція вартісно-орієнтованого управління дозволяє побудувати більш ефективну систему організації діяльності завдяки її орієнтації на процес створення і прирощення вартості. Передумовою створення даної концепції стали наслідки Великої депресії, що відбулась в США у 1929 р., а остаточно вона сформувалась у 1980-х роках ХХ-го століття, коли значного поширення набули моделі розрахунку вартості компанії (EVA, MVA, SVA, CFROI, CVA та ін.), які дозволяли обґрунтувати причини існування розриву між її балансовою та ринковою вартістю. На сучасному етапі розвитку концепції вартісно-орієнтованого управління важлива увага приділяється дослідженню впливу окремих факторів на процес створення вартості, одним з основних серед яких є нематеріальні активи та інші некапіталізовані ресурси інтелектуальної природи, які вважаються основним фактором створення конкурентних переваг на ринку та генератором вартості підприємства в умовах розвитку постіндустріальної економіки. В основному це пов'язано з тим, що значна кількість інтелектуального капіталу компаній, яка забезпечує створення вартості, згідно облікових стандартів (GAAP US, IAS/IFRS, GAAP UK) або взагалі не відображається в системі обліку, або оцінюється із застосуванням консервативного підходу.

Визначенню впливу капіталізації нематеріальних активів та витрат на дослідження і розробки на ринкову вартість компаній присвячені академічні публікації вчених, які займаються дослідженнями в різних сферах – в сфері бухгалтерському обліку та економічного аналізу, в сфері інтелектуального капіталу та в сфері вартісно-орієнтованого управління. При цьому такі дослідження стосуються як безпосередньо впливу нематеріальних активів на ринкову вартість, так і впливу їх складових – окремих видів нематеріальних активів (програмного забезпечення, торговельних марок), патентів, витрат на дослідження та розробки.

В праці «Ринкова вартість та капіталізація патентів» В.Н. Холл, А. Яффе та М. Трайтенберг (2001) [3] довели існування залежності між кількістю наявних у компанії патентів та її ринковою вартістю, зокрема, що додаткове розкриття інформації про патенти збільшує ринкову вартість компанії на 3%.

Б. Лев (2003) [1] підсумував існуючі на той час дослідження, пов'язані з аналізом впливу нематеріальних активів на ринкову вартість компанії та виділив ряд аргументів (компанії з більшою кількістю нематеріальних активів мають більшу вартість капіталу, недооцінка інвесторами нематеріальних активів), що обґрунтовують необхідність капіталізації та відображення нематеріальних активів в звітності компанії внаслідок їх позитивного впливу на ринкову вартість.

Д. Волков та Т. Гараніна (2008) [4, с. 67] проаналізували за допомогою двохфакторної регресійної моделі вплив фундаментальної вартості матеріальних та нематеріальних факторів на ринкову вартість підприємства на прикладі 43 російських підприємств, які перебували в лістингу Російської торговельної системи (RTS). Одним з одержаних результатів було встановлено існування значних відмінностей щодо впливу нематеріальних активів на процес формування ринкової вартості в компаніях, що відносяться до різних галузей економіки, що зумовлює актуальність врахування даної особливості при здійсненні подібного аналізу для підприємств в інших країнах.

О.О. Яара та Х.А.Р. Елькотайні (2016) [2, с. 155] провели аналіз впливу внутрішньостворених нематеріальних активів на формування ринкової вартості йорданських фармацевтичних підприємств, використовуючи розроблену двохфакторну регресійну модель, основними компонентами якої були витрати на дослідження та розробки й інформація про витрати на патенти, що розкривається в примітках до фінансової звітності. За результатами аналізу було підтверджено існування значного впливу внутрішньосформованих нематеріальних активів на ринкову вартість йорданських фармацевтичних підприємств, однак спростовано існування прямого зв'язку між кількістю оприлюднених патентів та ринковою вартістю таких підприємств, про який відмічали в своїй праці В.Н. Холл, А. Яффе та М. Трайтенберг (2001).

Проведений аналіз емпіричних моделей, які використовувались вченими для аналізу впливу нематеріальних активів та їх складових (програмне забезпечення, витрати на дослідження та розробки, оприлюднені патенти, гудвіл) на ринкову вартість підприємства дозволив виявити відсутність єдиного підходу до їх побудови, що свідчить про існування значної кількості факторів, які можуть впливати на рівень цього впливу, а тому будуть враховані нами в напрямках подальших досліджень.

Список використаних джерел:

1. Лев Б. Нематериальные активы. Управление, измерение, отчетность / Б. Лев. – М.: Квинто-Консалтинг, 2003. – 240 с.
2. Jaara O.O. The Impact of Intangible Assets Internally Developed on the Market Value of Companies “A Field Study in the Pharmaceutical Companies in Jordan” / O.O. Jaara, Kh.A.R. Elkotayni // Accounting and Finance Research. – 2016. – Vol. 5, No. 2. – P. 154-163. [doi:10.5430/afr.v5n2p154](https://doi.org/10.5430/afr.v5n2p154)
3. Hall, B. H., Jaffe, A., & Trajtenberg, M. (2001). Market value and patent citations. University of California at Berkley working papers, Department of Economics. Available from https://eml.berkeley.edu/~bhhall/papers/HallJaffeTrajtenberg_RJEjan04.pdf
4. Volkov D. Value creation in Russian companies: the role of intangible assets / D. Volkov, T. Garanina // Electronic Journal of Knowledge Management. – 2008. – Volume 6, Issue 1. – P. 63-74. Available from https://issuu.com/academic-conferences.org/docs/ejkm-volume6-issue1-article142?mode=a_p